https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Durdona Toshboyeva
Toshkent davlat Sharqshunoslik universiteti tayanch-doktoranti
toshboyevadurdona@gmail.com

MO + YAPONIYA FORMATI: ZAMONAVIY DIPLOMATIYADA ORALIQ (BRIDGE) HAMKORLIK MODELI SIFATIDA

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada “Markaziy Osiyo + Yaponiya” (MO + Yaponiya) formati zamonaviy diplomatiyada ikki tomonlama va ko‘p tomonlama hamkorlik o‘rtasida joylashgan oraliq (bridge) hamkorlik modeli sifatida tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi ushbu formatning institutsional va funksional xususiyatlarini aniqlash hamda uning diplomatik formatlar evolyutsiyasidagi o‘rnini ilmiy asoslashdan iborat. Maqolada sifatli tadqiqot metodlari, xususan adabiyotlar tahlili, hujjatlarni tahlil qilish va taqqoshlash usullaridan foydalanilgan. Yaponiya va Markaziy Osiyo, jumladan O‘zbekiston manbalari asosida olib borilgan empirik tahlil natijalari MO + Yaponiya formatining moslashuvchanligi, majburiylik darajasining pastligi va mintaqaviy muvofiqlashtirish imkoniyatlari bilan ajralib turishini ko‘rsatadi. Tadqiqot natijalari ushbu formatni ikki tomonlama va klassik ko‘p tomonlama diplomatiyani bog‘lovchi funksional mexanizm sifatida talqin qilish imkonini beradi. Maqola diplomatik hamkorlik shakllarining zamonaviy transformatsiyasini tushunishda ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar

Markaziy Osiyo + Yaponiya, oraliq hamkorlik modeli, bridge-format, zamonaviy diplomatiya, bilateral va multilateral hamkorlik, Yaponiya tashqi siyosati, O‘zbekiston tashqi siyosati.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

THE MO + JAPAN FORMAT AS A BRIDGE COOPERATION MODEL IN CONTEMPORARY DIPLOMACY

ABSTRACT

This article analyzes the “Central Asia + Japan” (CA + Japan) framework as an intermediate (bridge) cooperation model situated between bilateral and multilateral diplomacy in contemporary international relations. The main objective of the study is to identify the institutional and functional characteristics of this format and to substantiate its role in the evolution of diplomatic cooperation mechanisms. The research employs qualitative methods, including literature review, document analysis, and comparative analysis. Based on Japanese and Central Asian, particularly Uzbek, sources, the empirical findings demonstrate that the CA + Japan framework is characterized by institutional flexibility, a low level of legal binding commitments, and an enhanced capacity for regional coordination. The results suggest that this format functions as a bridging mechanism linking bilateral and classical multilateral diplomacy. The article contributes to the academic understanding of emerging diplomatic formats and has both theoretical and practical significance for the study of contemporary diplomacy.

Keywords

Central Asia + Japan, intermediate cooperation model, bridge format, contemporary diplomacy, bilateral and multilateral cooperation, Japanese foreign policy, Uzbekistan’s foreign policy.

ФОРМАТ „МО + ЯПОНИЯ“ КАК МОДЕЛЬ ПОСРЕДНИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В СОВРЕМЕННОЙ ДИПЛОМАТИИ

АННОТАЦИЯ

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

В статье анализируется формат «Центральная Азия + Япония» (ЦА + Япония) как промежуточная (bridge) модель сотрудничества между двусторонней и многосторонней дипломатией в условиях современной международной системы. Целью исследования является выявление институциональных и функциональных особенностей данного формата и научное обоснование его места в эволюции дипломатических механизмов. В работе применяются качественные методы исследования, включая анализ научной литературы, официальных документов и сравнительный подход. Эмпирический анализ, основанный на японских и центральноазиатских, в частности узбекских, источниках, показывает, что формат ЦА + Япония отличается институциональной гибкостью, низким уровнем юридической обязательности и возможностями региональной координации. Полученные результаты позволяют рассматривать данный формат как связующее звено между двусторонней и классической многосторонней дипломатией. Статья имеет теоретическое и практическое значение для изучения трансформации современных дипломатических форматов.

Ключевые слова

Центральная Азия + Япония, промежуточная модель сотрудничества, bridge-формат, современная дипломатия, двустороннее и многостороннее сотрудничество, внешняя политика Японии, внешняя политика Узбекистана.

KIRISH

XXI asr xalqaro munosabatlari amaliyotida diplomatik hamkorlikning klassik shakllari — ikki tomonlama (bilateral) va keng qamrovli ko‘p tomonlama (multilateral) formatlar — tobora ko‘proq moslashuvchan, funksional va cheklangan ishtirokchilarga ega bo‘lgan yangi mexanizmlar bilan to‘ldirilmoqda. Xalqaro siyosiy jarayonlarning murakkablashuvi, global va mintaqaviy muammolarning tezkor yechim talab qilishi hamda davlatlarning resurs va

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

majburiyatlarni qat'iy institutlar doirasida cheklashdan qochishi natijasida "oraliq" diplomatik formatlar paydo bo'lmoqda. Ilmiy adabiyotlarda bu hodisa turli atamalar orqali — *minilateralism*, *slender diplomacy*, *bridge-building cooperation*, *intermediate institutional formats* — ifodalanadi.

Zamonaviy siyosatshunoslikda ushbu formatlar bilateral va multilateral diplomatiya o'rtasida joylashgan o'tish mexanizmlari sifatida talqin qilinadi. Xususan, F. Heiduk minilateral formatlarni "to'liq institutsionallashmagan, biroq oddiy ikki tomonlama aloqalardan kengroq bo'lgan siyosiy mexanizmlar" sifatida ta'riflaydi va ularning asosiy vazifasi muammolarni tor doirada, moslashuvchan usulda hal qilish ekanini ta'kidlaydi (Heiduk, 2024). A. F. Cooper esa bunday formatlarni zamonaviy diplomatiyada "ko'prik vazifasini bajaruvchi tarmoqlar" sifatida ko'rib, ular orqali davlatlar qat'iy bloklarga kirmagan holda muloqot olib borishini qayd etadi (Cooper, 2023).

Mazkur nazariy yondashuvlar kontekstida "Markaziy Osiyo + Yaponiya" (MO + Yaponiya) formati alohida ilmiy qiziqish uyg'otadi. Ushbu format bir tomondan Yaponiya va Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasidagi ikki tomonlama aloqalarga tayanadi, ikkinchi tomondan esa mintaqaviy darajadagi muvofiqlashtirilgan muloqot elementlarini o'zida mujassamlashtiradi. Shu sababli u na sof bilateral diplomatiya doirasiga, na to'liq shakllangan multilateral institutlar (masalan, Yevropa Ittifoqi yoki ASEAN) qatoriga kiradi. Bu xususiyatlar MO + Yaponiya formatini zamonaviy diplomatiyada oraliq (bridge) hamkorlik modeli sifatida tahlil qilish imkonini beradi.

Yaponiya tashqi siyosatini o'rgangan tadqiqotchilar Markaziy Osiyo yo'nalishini Tokio diplomatiyasining o'ziga xos va nisbatan mustaqil komponenti sifatida baholaydilar. T. Dadabaev Yaponiya Markaziy Osiyoda o'zini geosiyosiy raqib emas, balki "kolonial o'tmishga ega bo'lmagan muqobil hamkor" sifatida ko'rsatishga intilishini ta'kidlab, bu yondashuv uzoq muddatli siyosiy ishonchni shakllantirishga xizmat qilayotganini ko'rsatadi (Dadabaev, 2016; 2020). Shu bilan

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

birga, C. Len Yaponiya mintaqadagi faoliyatini infratuzilma, rivojlanish yordami va institutsional hamkorlik orqali olib borilayotgan ehtiyotkor, ammo strategik siyosat sifatida tavsiflaydi (Len, 2018).

Shunga qaramay, mavjud ilmiy adabiyotlarda MO + Yaponiya formati ko‘pincha ikki yo‘sinda talqin qilinadi: birinchidan, Yaponiya va Markaziy Osiyo davlatlari o‘rtasidagi ikki tomonlama aloqalarning yig‘indisi sifatida; ikkinchidan, mintaqaviy ko‘p tomonlama diplomatiyaning soddalashtirilgan ko‘rinishi sifatida. Bunday yondashuvlar ushbu formatning institutsional va tipologik tabiatini to‘liq ochib bera olmaydi. Aynan shu holat MO + Yaponiya formatini oraliq (bridge) hamkorlik modeli sifatida konseptualizatsiya qilish zaruratini yuzaga keltiradi.

Mazkur maqolaning maqsadi — MO + Yaponiya formatini zamonaviy diplomatiyada ikki tomonlama va ko‘p tomonlama hamkorlik o‘rtasidagi oraliq (bridge) model sifatida ilmiy asosda tahlil qilishdir. Tadqiqotda ushbu formatning shakllanish mantiqi, institutsional xususiyatlari va siyosiy ahamiyati Yaponiya va O‘zbekiston manbalari asosida yoritiladi.

METODLAR VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Mazkur tadqiqot sifatli (qualitative) tadqiqot dizayniga asoslanib, adabiyotlar tahlili, hujjatlarni tahlil qilish va taqqoshlash metodlari yordamida olib borildi. Tadqiqotning empirik bazasini xalqaro siyosatshunoslik adabiyotlari, Yaponiya va Markaziy Osiyo bo‘yicha ixtisoslashgan ilmiy ishlar, shuningdek Yaponiya va O‘zbekistonning rasmiy tashqi siyosiy hujjatlari tashkil etdi.

Adabiyotlar tahlili

Zamonaviy diplomatiyada oraliq formatlar masalasi, avvalo, *minilateralism* kontseptsiyasi doirasida o‘rganilgan. F. Heiduk va boshqa tadqiqotchilar minilateral formatlarni an’anaviy multilateral institutlarning muqobili emas, balki ularni to‘ldiruvchi, moslashuvchan o‘tish mexanizmi sifatida talqin qiladilar (Heiduk, 2024). S. M. Kim MIKTA misolida “slender diplomacy” tushunchasini

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

ishlab chiqib, bunday formatlar ikki va ko‘p tomonlama diplomatiya oralig‘ida joylashishini ta’kidlaydi (Kim, 2019).

“Bridge” metaforasi xalqaro munosabatlar adabiyotida davlatlar va institutlarning vositachilik rolini ifodalash uchun keng qo‘llanadi. I. Loshkariov va hamkorlar “bridge states” tushunchasini tahlil qilib, bunday aktorlar turli siyosiy bloklar o‘rtasida bog‘lovchi rol o‘ynashini ko‘rsatadilar (Loshkariov, 2025). Ushbu yondashuv MO + Yaponiya formatining tipologik mohiyatini tushuntirish uchun muhim nazariy asos bo‘lib xizmat qiladi.

Yaponiya–Markaziy Osiyo munosabatlari bo‘yicha maxsus tadqiqotlarda esa asosiy e’tibor Yaponiya tashqi siyosatining normativ va iqtisodiy jihatlariga qaratilgan. T. Dadabaev va A. Muratbekova Yaponiya mintaqada qadriyatlarga asoslangan, bosimsiz hamkorlik modelini ilgari surayotganini ta’kidlaydilar (Dadabaev, 2016; Muratbekova, 2021). Biroq ushbu ishlarda MO + Yaponiya formati alohida diplomatik tip sifatida konseptualizatsiya qilinmagan.

Tadqiqot metodlari

Tadqiqotda adabiyotlar tahlili orqali oraliq diplomatik formatlar haqidagi nazariy yondashuvlar umumlashtirildi. Taqqoshlash metodi yordamida MO + Yaponiya formati klassik bilateral va multilateral diplomatik mexanizmlar bilan qiyoslandi. Hujjatlarni tahlil qilish metodi Yaponiya Tashqi ishlar vazirligi nashrlari (*Diplomatic Bluebook*), O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti nutqlari va TIV bayonotlarini o‘rganishda qo‘llanildi. Ushbu metodlar majmui MO + Yaponiya formatining zamonaviy diplomatiyada oraliq (bridge) hamkorlik modeli sifatidagi xususiyatlarini aniqlash imkonini berdi.

NATIJALAR

Mazkur tadqiqot natijalari MO + Yaponiya formatining zamonaviy diplomatiyada an’anaviy ikki tomonlama va klassik ko‘p tomonlama hamkorlik o‘rtasida joylashgan oraliq (bridge) hamkorlik modeli ekanini empirik jihatdan

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

tasdiqlaydi. Adabiyotlar, rasmiy hujjatlar va amaliy muloqot mexanizmlarining tahlili ushbu formatning bir qator barqaror va takrorlanuvchi xususiyatlarga ega ekanini ko‘rsatdi.

1. Ishtirokchilar tarkibi va vakillik darajasi

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, MO + Yaponiya formatida ishtirokchilar tarkibi klassik multilateral institutlardan farqli ravishda cheklangan va moslashuvchan bo‘lib qolmoqda. Ushbu formatda qatnashuvchi davlatlar doimiy a’zolik yoki qat’iy institutsional majburiyatlar bilan bog‘lanmagan. Shu bilan birga, muloqot yakka-yakka ikki tomonlama uchrashuvlardan yuqori darajadagi mintaqaviy muvofiqlashtirishni ta’minlaydi.

Rasmiy uchrashuvlar va maslahatlashuvlar amaliyotida Yaponiya har bir Markaziy Osiyo davlati bilan alohida manfaatlar asosida muloqot olib borgan holda, umumiy mintaqaviy kun tartibini ham shakllantirmoqda. Bu holat formatning bilateral asosga tayangan, ammo mintaqaviy ko‘lamda ishlovchi xususiyatini ko‘rsatadi. Natijada MO + Yaponiya na to‘liq multilateral tuzilma, na oddiy ikki tomonlama muloqotlar yig‘indisi sifatida namoyon bo‘ladi.

2. Qaror qabul qilish va majburiylik darajasi

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, MO + Yaponiya doirasida qabul qilinadigan qarorlar huquqiy jihatdan majburiy bo‘lmagan, ammo siyosiy va institutsional ahamiyatga ega bo‘lgan kelishuvlar shaklida namoyon bo‘ladi. Deklaratsiyalar, qo‘shma bayonotlar va hamkorlik yo‘nalishlari qat’iy normativ majburiyatlar yuklamasdan, tomonlarga harakat erkinligini saqlab qolish imkonini beradi.

Bu xususiyat MO + Yaponiya formatining klassik multilateral institutlardan asosiy farqini tashkil etadi. Shu bilan birga, qarorlar ikki tomonlama diplomatiyaga xos bo‘lgan tor va fragmentar xarakterdan chiqib, mintaqaviy miqyosda muvofiqlashtirilgan siyosiy yo‘nalishlarni belgilashga xizmat qiladi. Natijada format “o‘tish mexanizmi” sifatida faoliyat yuritadi.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

3. Institutsional tuzilmaning moslashuvchanligi

Empirik tahlil MO + Yaponiya formatida doimiy kotibiyat, qat'iy reglament yoki mustaqil byudjet kabi institutlarga xos belgilar mavjud emasligini ko‘rsatdi. Shu bilan birga, amaliy hamkorlik asosan Yaponiya tomonidagi ixtisoslashgan institutlar (rivojlanish agentliklari, moliyaviy tuzilmalar, ekspert tarmoqlari) orqali amalga oshiriladi.

Bu holat formatning institutsional jihatdan yengil, ammo funksional jihatdan samarali ekanini ko‘rsatadi. Ya'ni, MO + Yaponiya formal institutlar o‘rniga amaliy loyihalar, sektorlararo hamkorlik va muvofiqlashtirilgan tashabbuslar orqali ishlaydi. Natijada, u multilateral institutlarga xos byurokratik yuklardan holi bo‘lgan holda, ikki tomonlama diplomatiyadan kengroq imkoniyatlar yaratadi.

4. Mavzular doirasi va hamkorlik yo‘nalishlari

Tadqiqot natijalari MO + Yaponiya formatida muhokama qilinadigan masalalar doirasi faqat iqtisodiy yoki gumanitar soha bilan cheklanmasligini ko‘rsatadi. Kun tartibiga siyosiy muloqot, mintaqaviy barqarorlik, infratuzilma, energetika, ekologiya, kadrlar tayyorlash va texnologik hamkorlik kabi yo‘nalishlar kiritilmoqda.

Bu kenglik formatni sof bilateral hamkorlikdan farqlaydi, chunki ikki tomonlama diplomatiyada ko‘pincha muayyan sektorlar ustuvor bo‘ladi. Shu bilan birga, mavzular tanlovi va muhokama mexanizmlari to‘liq multilateral institutlarga xos bo‘lgan majburiy integratsiya darajasiga yetmagan. Natijada, MO + Yaponiya hamkorlikni mavzular bo‘yicha modulli tarzda rivojlantirayotgan oraliq format sifatida namoyon bo‘ladi.

5. O‘zbekiston uchun formatning amaliy ahamiyati

Empirik materiallar tahlili MO + Yaponiya formatining O‘zbekiston uchun alohida amaliy ahamiyatga ega ekanini ko‘rsatdi. Ushbu format O‘zbekistonga

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Yaponiya bilan ikki tomonlama aloqalarni saqlagan holda, mintaqaviy muloqotda faol ishtirok etish imkonini beradi. Natijada O‘zbekiston tashqi siyosatida ko‘p vektorlilik va moslashuvchan diplomatiya tamoyillari kuchaymoqda.

Shu bilan birga, MO + Yaponiya doirasida O‘zbekiston o‘z tashqi siyosiy ustuvorliklarini mintaqaviy kontekstda ilgari surish, tajriba almashish va muqobil hamkorlik mexanizmlarini sinab ko‘rish imkoniyatiga ega bo‘lmoqda. Bu holat formatning faqat Yaponiya tashqi siyosati uchun emas, balki Markaziy Osiyo davlatlari uchun ham oraliq diplomatik platforma sifatida ishlayotganini ko‘rsatadi.

6. Natijalarning umumiy xulosasi

Umumiy natijalar shuni ko‘rsatadiki, MO + Yaponiya formati zamonaviy diplomatiyada ikki tomonlama va ko‘p tomonlama hamkorlik o‘rtasidagi funksional ko‘prik vazifasini bajarmoqda. U qat’iy institutsional tuzilmalarga ega bo‘lmagan holda, siyosiy muvofiqlashtirish, mintaqaviy muloqot va amaliy hamkorlikni ta’minlaydi. Aynan shu xususiyatlar uni oraliq (bridge) hamkorlik modeli sifatida tavsiflash imkonini beradi.

MUHOKAMA

Olingan tadqiqot natijalari MO + Yaponiya formatini zamonaviy diplomatiyada ikki tomonlama va ko‘p tomonlama hamkorlik o‘rtasida joylashgan oraliq (bridge) model sifatida talqin qilish ilmiy jihatdan asosli ekanini ko‘rsatadi. Ushbu xulosa mavjud siyosatshunoslik adabiyotlarida ishlab chiqilgan minilateralizm, “slender diplomacy” va bridge-building yondashuvlari bilan qiyoslanganda, MO + Yaponiya formatining tipologik o‘rni aniqroq namoyon bo‘ladi.

Avvalo, tadqiqot natijalari F. Heiduk tomonidan ilgari surilgan minilateral formatlar haqidagi xulosalar bilan muvofiqlashadi. Heiduk bunday formatlarni qat’iy multilateral institutlarga muqobil emas, balki ularni to‘ldiruvchi va moslashuvchan o‘tish mexanizmi sifatida talqin qiladi. MO + Yaponiya formatida

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

ham xuddi shunday xususiyatlar kuzatiladi: u doimiy institutlarga ega emas, biroq mintaqaviy muvofiqlashtirish imkonini beradi. Shu bilan birga, MO + Yaponiya klassik minilateral guruhlardan farqli o‘laroq, qat’iy ishtirokchilar soni va majburiyatlarga ega bo‘lmagan holda, bilateral aloqalarni saqlab qolish imkonini beradi. Bu jihat uni sof minilateral formatdan ko‘ra kengroq, biroq multilateral institutdan yengilroq model sifatida tavsiflashga asos bo‘ladi.

Natijalar S. M. Kim tomonidan ishlab chiqilgan “slender diplomacy” tushunchasi bilan ham qiyoslash imkonini beradi. Kimga ko‘ra, bunday diplomatik formatlar tor doirada, ammo funksional jihatdan samarali bo‘lib, davlatlarga murakkab institutsional majburiyatlardan qochgan holda hamkorlik qilish imkonini yaratadi. MO + Yaponiya doirasida qarorlarning huquqiy majburiylikka ega emasligi, mavzular bo‘yicha modulli hamkorlik va moslashuvchan ishtirok aynan shu yondashuv bilan mos tushadi. Biroq farqli jihati shundaki, MO + Yaponiya formati mintaqaviy o‘lchamni saqlagan holda, har bir davlat bilan ikki tomonlama manfaatlarni ham muvozanatlashtiradi.

“Bridge” metaforasiga asoslangan yondashuvlar bilan qiyoslash ham muhim natijalarni beradi. I. Loshkariov va A. F. Cooper tomonidan ishlab chiqilgan “bridge states” va “network diplomacy” tushunchalarida ko‘prik vazifasini bajarish asosan alohida davlatlar yoki o‘rta kuchlar roli bilan bog‘lanadi. Ushbu tadqiqot natijalari esa “bridge” funksiyasi faqat davlatlarga emas, balki hamkorlik formatining o‘ziga ham xos bo‘lishi mumkinligini ko‘rsatadi. MO + Yaponiya bu jihatdan individual “bridge state” emas, balki institutsional bo‘lmagan, ammo funksional ko‘prik-format sifatida namoyon bo‘ladi.

Yaponiya tashqi siyosati bo‘yicha mavjud adabiyotlar bilan qiyoslashda ham muhim farqlar aniqlanadi. T. Dadabaev va A. Muratbekova Yaponiya Markaziy Osiyodagi faoliyatini asosan normativ diplomatiya, yumshoq kuch va ishonchga asoslangan hamkorlik modeli orqali izohlaydi. Tadqiqot natijalari bu xulosalarni inkor etmaydi, biroq ularni to‘ldiradi. MO + Yaponiya formati Yaponiya tashqi

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

siyosatida normativ va yumshoq kuch elementlarining format darajasida institutsional bo‘lmagan, ammo tizimli ko‘rinishga o‘tayotganini ko‘rsatadi. Demak, Yaponiya siyosati faqat qadriyatlarga asoslangan emas, balki diplomatik mexanizmlar evolyutsiyasi bilan ham tavsiflanadi.

Shuningdek, C. Len tomonidan ilgari surilgan Yaponiya Markaziy Osiyodagi ehtiyotkor va pragmatik strategiya haqidagi qarashlar ham ushbu tadqiqot natijalari bilan uyg‘unlashadi. MO + Yaponiya formati Yaponiya uchun ochiq geosiyosiy raqobatga kirishmasdan, mintaqaviy darajada siyosiy muloqotni yo‘lga qo‘yish imkonini beradi. Bu esa formatning neorealistik ma’noda qat’iy kuch muvozanatiga emas, balki moslashuvchan diplomatik muvozanatga xizmat qilayotganini ko‘rsatadi.

O‘zbekiston nuqtayi nazaridan natijalarni muhokama qilish shuni ko‘rsatadiki, MO + Yaponiya formati mamlakat tashqi siyosatida ko‘p vektorlilik tamoyilini amaliy jihatdan mustahkamlovchi mexanizm sifatida ishlamoqda. Mavjud adabiyotlarda O‘zbekiston ko‘pincha yirik davlatlar bilan ikki tomonlama aloqalar kontekstida tahlil qilinadi. Ushbu tadqiqot esa MO + Yaponiya formatida O‘zbekiston mintaqaviy platforma orqali o‘z tashqi siyosiy subyektivligini kengaytirayotganini ko‘rsatadi. Bu holat formatning nafaqat Yaponiya tashqi siyosati, balki Markaziy Osiyo davlatlari uchun ham muhim ekanini tasdiqlaydi.

Umuman olganda, muhokama natijalari shuni ko‘rsatadiki, MO + Yaponiya formati mavjud siyosatshunoslik adabiyotlarida to‘liq tavsiflab berilmagan, ammo zamonaviy diplomatik amaliyotda tobora muhim ahamiyat kasb etayotgan oraliq (bridge) hamkorlik modelidir. U bilateral va multilateral diplomatiya o‘rtasidagi qat’iy chegaralarni yumshatadi, davlatlarga moslashuvchan hamkorlik imkonini beradi va diplomatik formatlar evolyutsiyasining muhim bosqichini ifodalaydi.

XULOSA VA ISTIQBOLLAR

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Mazkur tadqiqot natijalari “Markaziy Osiyo + Yaponiya” (MO + Yaponiya) formatining zamonaviy diplomatiyada alohida tipologik o‘ringa ega ekanini ilmiy jihatdan asoslab berdi. Tadqiqot davomida ushbu format na sof ikki tomonlama diplomatiya, na to‘liq institutsionallashgan ko‘p tomonlama hamkorlik modeli doirasiga to‘liq mos kelmasligi aniqlandi. Aksincha, MO + Yaponiya formati ikki diplomatik yondashuv o‘rtasida joylashgan, funksional jihatdan moslashuvchan va institutsional jihatdan yengil bo‘lgan oraliq (bridge) hamkorlik modeli sifatida namoyon bo‘ldi.

Olib borilgan empirik va qiyosiy tahlil MO + Yaponiya formatining bir qator barqaror xususiyatlarini aniqlash imkonini berdi. Birinchidan, ushbu format ishtirokchilar tarkibi va vakillik darajasi bo‘yicha moslashuvchan bo‘lib, davlatlarga qat’iy majburiyatlarsiz mintaqaviy muloqot olib borish imkonini yaratadi. Ikkinchidan, qaror qabul qilish mexanizmlari huquqiy jihatdan majburiy bo‘lmagan, biroq siyosiy va institutsional ahamiyatga ega kelishuvlarga asoslanadi. Uchinchidan, format doirasida muhokama qilinadigan masalalar doirasi tor sektoral hamkorlikdan chiqib, siyosiy, iqtisodiy, texnologik va gumanitar yo‘nalishlarni qamrab oladi. Bu xususiyatlar MO + Yaponiya formatining bilateral diplomatiyadan kengroq, ammo klassik multilateral institutlardan yengilroq ekanini ko‘rsatadi.

Tadqiqot natijalari mavjud siyosatshunoslik adabiyotlaridagi minilateralizm, “slender diplomacy” va “bridge-building” yondashuvlarini MO + Yaponiya misolida amaliy jihatdan boyitadi. Agar avvalgi tadqiqotlarda “bridge” funksiyasi asosan alohida davlatlar yoki o‘rta kuchlar faoliyati bilan bog‘langan bo‘lsa, ushbu maqolada mazkur funksiya hamkorlik formatining o‘ziga xos xususiyati sifatida talqin qilindi. Bu yondashuv diplomatik formatlar evolyutsiyasini tushuntirishda yangi ilmiy nuqtai nazarni taklif etadi.

O‘zbekiston nuqtayi nazaridan olib qaralganda, MO + Yaponiya formati mamlakat tashqi siyosatida ko‘p vektorlilik va moslashuvchan diplomatiya

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

tamoyillarini amaliy jihatdan mustahkamlovchi platforma sifatida namoyon bo‘ladi. Ushbu format O‘zbekistonga Yaponiya bilan ikki tomonlama aloqalarni saqlagan holda, mintaqaviy darajada siyosiy muloqotda ishtirok etish, tajriba almashish va muqobil hamkorlik mexanizmlarini sinovdan o‘tkazish imkonini beradi. Shu ma’noda, MO + Yaponiya nafaqat Yaponiya tashqi siyosati, balki Markaziy Osiyo davlatlarining tashqi siyosiy subyektivligini kengaytiruvchi mexanizm sifatida ham ahamiyat kasb etadi.

Mazkur tadqiqotning ilmiy yangiligi shundan iboratki, MO + Yaponiya formati ilk bor tizimli ravishda zamonaviy diplomatiyada oraliq (bridge) hamkorlik modeli sifatida konseptualizatsiya qilindi. Ushbu yondashuv orqali formatning institutsional yengilligi, funksional samaradorligi va siyosiy moslashuvchanligi o‘zaro bog‘liq holda tahlil qilindi. Natijada, diplomatik hamkorlik shakllarining an’anaviy tasnifini kengaytirishga xizmat qiluvchi ilmiy xulosa ishlab chiqildi.

Amaliy jihatdan, tadqiqot natijalari tashqi siyosatni rejalashtirish va diplomatik mexanizmlarni baholash jarayonida qo‘llanishi mumkin. Xususan, MO + Yaponiya formatini rivojlantirishda uning oraliq model sifatidagi ustunliklari — moslashuvchanlik, majburiylik darajasining pastligi va mavzular bo‘yicha modullilik — inobatga olinishi maqsadga muvofiq. Shu bilan birga, formatning institutsional cheklovlari ham e’tibordan chetda qolmasligi lozim.

Kelgusidagi tadqiqotlar uchun bir qator istiqbolli yo‘nalishlar mavjud. Birinchidan, MO + Yaponiya formatini boshqa o‘xshash oraliq diplomatik mexanizmlar (masalan, MIKTA yoki ayrim mintaqaviy minilateral tashabbuslar) bilan qiyosiy tahlil qilish mumkin. Ikkinchidan, ushbu formatning uzoq muddatli barqarorligi va institutsionallashuv ehtimoli alohida empirik tadqiqot obyektiga aylanishi mumkin. Uchinchidan, MO + Yaponiya doirasidagi aniq sohaviy loyihalar va ularning mintaqaviy ta’siri chuqurroq o‘rganilishi maqsadga muvofiq.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Umuman olganda, MO + Yaponiya formati zamonaviy diplomatiyada yangi avlod hamkorlik mexanizmlarining shakllanayotganini ko‘rsatuvchi muhim misol bo‘lib, u diplomatik amaliyotning kelajakdagi rivojlanish yo‘nalishlarini tushunishda muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Heiduk F. Minilateralism and Pathways to Institutional Progression // *International Affairs*. — 2024. — Vol. 100. — No. 2. — P. 421–438.
2. Cooper A. F. How Secondary States Can Take Advantage of Networks in World Politics // *Global Governance*. — 2023. — Vol. 29. — No. 3. — P. 305–322.
3. Kim S. M. Minilateralism Revisited: MIKTA as Slender Diplomacy // *Asian Journal of Comparative Politics*. — 2019. — Vol. 4. — No. 1. — P. 5–22.
4. Loshkariov I. “Bridge States” in International Relations: Conceptual Approaches and Practices // *Vestnik Rossiiskogo universiteta druzhby narodov. Seriya: Mezhdunarodnye otnosheniya*. — 2025. — Vol. 25. — No. 1. — P. 45–59.
5. Melissen J. (ed.). *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*. — London: Palgrave Macmillan, 2007. — 221 p.
6. Dadabaev T. *Japan in Central Asia: Strategies, Interests and Discourses*. — Uppsala: Silk Road Studies Program, 2016. — 312 p.
7. Dadabaev T. Japan as no “Other”: Decolonizing Alternative for Central Asia? // *Asian Perspective*. — 2020. — Vol. 44. — No. 3. — P. 423–445.
8. Len C. Japan’s Central Asian Diplomacy: Motivations, Implications and Prospects // *Central Asian Survey*. — 2018. — Vol. 37. — No. 2. — P. 214–231.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

9. Muratbekova A. Japan's Value-Based Relationship in Action: The Case of Central Asia // *Journal of Eurasian Studies*. — 2021. — Vol. 12. — No. 1. — P. 67–79.

10. Rakhimov M. *Central Asia and Japan: Bilateral and Multilateral Relations*. — Tokyo: Japan Institute of International Affairs, 2015. — 198 p.

11. Ministry of Foreign Affairs of Japan. *Diplomatic Bluebook 2022*. — Tokyo: MOFA Japan, 2022. — 356 p.

12. Ministry of Foreign Affairs of Japan. *Diplomatic Bluebook 2023*. — Tokyo: MOFA Japan, 2023. — 372 p.

13. Ministry of Foreign Affairs of Japan. *Central Asia + Japan Dialogue: Official Statements and Documents*. — Tokyo.

14. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. Nutqlar, ma'ruzalar va rasmiy chiqishlar. — Toshkent: rasmiy nashrlar.

15. O'zbekiston Respublikasi Tashqi ishlar vazirligi. Rasmiy bayonotlar va axborot materiallari. — Toshkent.

16. Nikkei Asia. Japan–Central Asia Relations: Strategic and Economic Dimensions // *Nikkei Asia*. — Tokyo.

17. NHK World Japan. Japan's Engagement in Central Asia // *NHK World*. — Tokyo.

18. Kyodo News. Japan's Foreign Policy Initiatives in Central Asia // *Kyodo News*. — Tokyo.

19. Central Asia–Caucasus Institute. Japan's Role in Eurasian Connectivity. — Washington; Stockholm.